

Београдски Јевреји - живот и Холокауст

БЕОГРАДСКИ ЈЕВРЕЈИ - ЖИВОТ И ХОЛОКАУСТ
Галерија Историјског архива Београда
Јануар – фебруар 2014.

БЕОГРАДСКИ ЈЕВРЕЈИ - ЖИВОТ И ХОЛОКАУСТ
КАТАЛОГ ИЗЛОЖБЕ

Издавач

Историјски архив Београда
Палмира Тољатија 1
Београд
www.arhiv-beograda.org

За издавача

Мр Драган Гачић

Главни и одговорни уредник

Мр Драган Гачић

Аутори изложбе и каталога

Олга Латинчић, Јелена Јовановић, Тијана Ковчић

Стручни консултант

Др Милан Кољанин

Сарадник на поставци изложбе

Снежана Лазић

Дизајн и графичка припрема паноа

Александар Лазовић

Лектура и коректура

Весна Лекић

Графичка припрема каталога

Владимир Мијатовић

Израда реплика и макета

Бојан Коцев

IT подршка

Вук Бабић

Расвета

Петар Гајичић

Тираж

500

Штампа

Zlamen

Пројекат реализован уз помоћ Министарства за културу и информисање Републике Србије и Секретаријата за културу Града Београда

Захваљујемо на подршци и помоћи Јеврејском историјском музеју у Београду, Адвокатској комори Београда, волонтерима Историјског архива Београда Јелени Милановић, историчару уметности и Андреји Вујичићу, историчару, госпођи Ирени Леви, господи дародавцима Историјског архива Београда: Илији Коловићу и Александру Ајзинбергу из Београда

Београдски Јевреји – живот и Холокауст

Присуство јеврејске заједнице у Београду знатно је старије од првог писаног помена у турском попису становништва из 1560. године. Делећи судбину поднебља и народа јеврејска заједница у Београду је опстајала вековима. На раскрсници путева на Дорћолу, где су се прво-битно населили, градили су синагоге, зидали школе, штампали књиге. Својом делатношћу допринели су привредном, друштвеном и културном развоју Београда. Учествовали су у политичком животу земље, борили се за њу.

Чувајући свој културни идентитет, београдска јеврејска заједница учествовала је истовремено и у преплитању култура свих житеља Београда. Знамените личности, од композитора и зачетника српске грађанске музичке културе Јосифа Шлезингера, сликара Леона Коена, писца Хајима С. Давича, Станислава Винавера, Оскара Давича, архитеката Јосифа Најмана, Самуела Сумбула, књижара Геце Кона, трговаца, банкара... уткали су своје знање и умеће у оно што Београд данас баштини као културно добро од општег интереса.

Холокауст као резултат нацистичке политике у Другом светском рату за заједницу београдских Јевреја, стару неколико векова, значило је да је у прве две ратне године 1941. и 1942, безмало, цела нестала. Од 11.870 Јевреја колико их је пред рат живело у Београду, рат је преживело 1.115.

Изложба *Београдски Јевреји - живот и Холокауст* има за циљ да представи живот београдских Јевреја и подсети на Холокауст, да помене до сада непознате жртве, а оне чија су имена позната, употпуни новим знањима. Конципирана је у четири тематско-хронолошке целине које се преплићу: *Јевреји у Београду*, *Ковитлац рата*, *Жртве* и *Успомене*. Избор жртава свеобухватно представља страдање београдске јеврејске заједнице. Уз сабрану грађу, оне су престале бити број, име и презиме без садржаја, постале су личности са својим оствареним и неоствареним животним сном који је у једном тренутку прекинут.

сл. 1

БЕОГРАДСКИ ЈЕВРЕЈИ – ЖИВОТ И ХОЛОКАУСТ
ПОПИС ДОКУМЕНАТА
(ПО ПАНОИМА)

ЈЕВРЕЈИ У БЕОГРАДУ

2. Јевреји у старим списима о Београду

- Амам у Јеврејској махали (Улица принца Евгенија, данас Улица браће Барух) у Београду, подигнут око 1760, фотографија (ИАБ, 3ф)
- Попис Јевреја, Земун, 1812 (ИАБ, 3М)

3. Житељи Београда

- Књига умрлих Јеврејске сефардске општине у Београду за период 1865-1909 (ИАБ, 3ЦМК)
- Јеврејска улица, Београд, око 1900, фотографија (ИАБ, 3ф)
- Старе куће у близини Синагоге Бет Израел у Улици цара Уроша, Београд, после 1907 (ИАБ, 3ф)

4. Јеврејске институције

- Стара синагога у Београду, крај XVII века, фотографија (ЈИМ), *слика 1*

сл. 2

Бенцион Були

- Сефардска синагога Бет Израел, Београд, фотографија (ИАБ, Зф)
- Ашкенаaska синагога у Космајској улици, Београд, фотографија
- План зграде Добротворног друштва „Онег Шабат и Гемилут Ха-садим“, Београд, 1922 (ИАБ, ОГБ, ТД)

сл. 3

5. У вртлогу политичких догађаја

- Бенцион Були, народни посланик, учесник Првог светског рата и један од творца Нишке декларације 1914, фотографија (ЈИМ), слика 2
- Др Давид Албала, председник Сефардске јеврејске општине, капетан у Првом светском рату и члан војно-дипломатске мисије у Америци 1917, агитује на скупу, Београд, 1932, фотографија (ЈИМ)

6. Бакали, сарафи, банкари

- Радње јеврејских трговаца у Београду:
 - Радња браће М. Леви, Београд, фотографија (ИАБ, Зф)
 - Лимарска радња, Улица поп Лукина, Београд, фотографија (ИАБ, Лф МСП)
 - Фирме јеврејских привредника, Змај Јовина 1, Београд, фотографија (ИАБ, Лф МСП)
 - Старинарнице јеврејских трговаца, Улица фишеклијска (данас Булевар краља Александра), Београд, фотографија (ИАБ, Лф МСП), слика 3
- Објава о одобрењу правила Индустијске банке а.д, Београд, 1913 (ИАБ, ТСБ)

7. Економски живот

- Рекламе за фирме чији су власници били Јевреји:
 - Аврам Алмузлино, Београд, 1927 (Илустровани лист, 1927)
 - Браћа Леви, Београд, 1927 (Илустровани лист, 1927)
 - Лео Гутман, Београд, 1927 (Илустровани лист, 1927)
 - Чарапе „Романо“, Београд, 1927 (Илустровани лист, 1927)
 - „Дибиге“, С. И. Давичо, Београд, 1925 (Илустровани лист, 1925)
 - Вуковић и Коен, Београд, 1925 (Илустровани лист, 1925)
 - „Спорт“, Београд, 1938 (Недељне илустрације, 1938)
 - С. Рафајловић и Комп, Београд, 1937 (Недељне илустрације, 1937)
- Молбе трговачких помоћника београдском Удружењу трговаца мануфактурно-текстилне и помодне робе за издавање пословних књижица, Београд, 1934-1938 (ИАБ, Удружење трговаца мануфактурно-текстилне и помодне робе за град Београд)
- Списак фирми чији су власници били Јевреји, чланови Удружења трговаца мануфактурно-текстилне и помодне робе за град Београд, 1940 (ИАБ, Удружење трговаца мануфактурно-текстилне и помодне робе за град Београд)

8. Култура и просвета

- План зграде Колонијалне банке на углу улица Краља Петра и Узун Миркове, дело архитекте Самуела Сумбула, Београд, 1926 (ИАБ, ОГБ, ТД), *слика 4*
- Први број алманаха *Немогуће* са потписима београдских над-реалиста, међу којима је и Оскар Давичо, Београд, 1930 (ИАБ, Легат Константина Коче Поповића и Лепосаве Лепе Перовић)
- Молба Хенрика Фингерхута, чиновника „Радиа а.д.“, за учлањење у Српско планинско и туристичко друштво, Београд, 1933 (ЈИМ)

- Чланови Црквено-школске јеврејске општине на Ошленцу, децембар 1934, фотографија (ЈИМ)

9. Геца Кон – топоним Београда

- Реклама са каталога Издавачко-књижарског предузећа Геца Кона у Кнез Михаиловој улици, Београд (ИАБ, Пф Г), слика 5

сл. 5

сл. 6

10. Људи и догађаји

- Разгледница Старог двора са потписима ученика првог разреда Прве београдске гимназије, школске 1902/1903. године, Београд, 1903 (ИАБ, Пф Г)

- Венчање Перле Полак и Хајнриха Вајнбергера, Земун, 1904, фотографија (приватно власништво), *слика 7*
- Књига уписница Прве београдске гимназије за школску 1912/13. годину, Београд (ИАБ, Прва београдска гимназија „Моша Пијаде“)
- Деца Софије Алтарас на маскенбалу, Београд, 1925 (Илустровани лист, 1925)
- Конкурс за најлешу децу, Београд, 1927:
 - Деца Јосифа Хајмана, директора Аграрне и Индустијске банке у Београду, фотографија (Илустровани лист, 1927)
 - Мориц Амодај из Београда (Илустровани лист, 1927)
 - Лилика Јакова Соломоновића из Београда (Илустровани лист, 1927)

11. Људи и догађаји

- Прослава јеврејске Нове године, Београд, 1926 (Илустровани лист, 1926), *слика 6*
- Београдски ротаријанци у Ници. На слици Коен, Алкалај и др Милан Главинић са супругама, Ница, 1937 (ИАБ, Пф Г)

сл. 7

КОВИТЛАЦ РАТА

14. Уочи рата

- Јосиф-Алма Алмозлино са сестром Реом у Београду пред Други светски рат, фотографија (ИАБ, Зф РП-а, НОП-а и социјалистичке изградње)

15. Уочи рата

- Технички извештај за склониште од ваздушних напада у згради Дома црквено-школске јеврејске општине у Улици краља Петра 71, Београд, 1940 (ИАБ, ОГБ, ТД)

16. Улазак Немаца у Београд

- Немци улазе у разрушени Београд, 1941, фотографија (ИАБ, Зф)

17. Прве немачке наредбе

- Наредба Војног команданта Београда фон Кајзенберга којом се регулише снабдевање Јевреја животним намирницама и водом, Београд, 25. април 1941 (ИАБ, ЗП)

сл. 8

18. Прве немачке наредбе

- Београдски трамваји с натписом *За Јевреје забрањено*, фотографија (ЈИМ), *слика 8*

19. Прве немачке наредбе

- Решење о брисању Јевреја из списка чланова Адвокатске коморе Београда на основу наредбе Војног заповедника у Србији којом је Јеврејима забрањено бављење адвокатуром, Београд, 30. јун 1941 (АКБ)

20. Мост је срушен

- Срушени мост Краља Александра I (данас Бранков мост), Београд, 1941, фотографија (ИАБ, Зф)

21. Јеврејски логор Земун – први дани

- Колона Јевреја у логору на Сајмишту – први дани, 1941, фотографија (Музеј Војводине), *слика 9*

26. Гасни камион (душегупка)

- Гасни камион – душегупка, фотографија, *слика 11*

33. Логор на Београдском сајмишту

- Главни улаз у логор (ИАБ, Зф РП-а, НОП-а и социјалистичке изградње)

38. Топовске шупе

- Зграда некадашњег логора Топовске шупе, Београд, фотографија

39. Јајинци

- Стратиште у Јајинцима, Београд, фотографија (ИАБ, Зф РП-а, НОП-а и социјалистичке изградње), *слика 10*

43. Концентрациони логор Београд – Бањица

- На уласку у Бањички логор, Београд, фотографија (ИАБ, Зф РП-а, НОП-а и социјалистичке изградње)

45. Концентрациони логор Аушвиц

- Логор Аушвиц, Пољска, фотографија

52. Новосадски покољ

- Новосадска рација, Нови Сад, 1942, фотографија

53. Концентрациони логор Јасеновац

- Логор Јасеновац, Хрватска, фотографија

55. Брчко

- Мост на Сави, Брчко, Босна и Херцеговина, фотографија

сл. 11

сл. 10

ЖРТВЕ

22. Стреја и Моша Албахари

- Стреја Албахари, фотографија (Јад Вашем), *слика 13*

23. Бојана и Анђелко Тајтацак

- Пописи раздељених и уништених ствари Бојане Тајтацак, Београд, 1948 (ИАБ, 42, К 21)

24. Исак и Шаја Адања

- Умрлице Исака и Шаје Адање, Београд, 1947 (ИАБ, 42, К 19)

25. Стела и Исак Туви

- Попис покретности Стеле Туви, Београд, 1947 (ИАБ, 42, К 20)

27. Регина и Мориц Калдерон

- Попис заоставштине Регине Калдерон, Београд, 1947 (ИАБ, 42, К 21)
- Регина и Мориц Калдерон, фотографија (Јад Вашем)

28. Матвеј Ајзинберг

- Матвеј и Александар Ајзинберг, Београд, око 1939, фотографија (приватно власништво), *слика 14*

29. Рејна и Меворах Зунана, деца Клара и Гавра

- Потпис Рејне Зунане из техничке документације за зграду у Улици кнегиње Љубице 15, Београд, 1937 (ИАБ, ОГБ, ТД)

сл. 12

сл. 13

сл. 14

30. Штајнерови

- Депортовање Јевреја у логор на Београдском сајмишту (ЈИМ)

31. Др Моша-Букус Алкалај

- Алкалај Моша-Букус, фотографија
- Лични подаци о Моши-Букус Алкалају, Београд, 1925 (ИАБ, Лекарска комора)

32. Ирена и Хајнрих Флајшер

- Јеврејска болница смештена у згради Јеврејског женског друштва у Београду (данас зграда Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију), Београд, фотографија (ЈИМ), слика 12

34. Лота и Јаков Шилингер

- Члански картон Занатске коморе на име Лоте Шилингер, Београд, 1938 (ИАБ, Картотека Занатске коморе Београда)

35. Јаков Мацлијах

- Молба Еме Мацлијах Народном одбору I рејона града Београда да се њен муж Јаков прогласи умрлим, Београд, 1946 (ИАБ, 42, К 18)

36. Симон и Регина Барарон

- План зграде Симона Барарона у Београду на углу улица Цинцар Јанкове 7 и Змаја од Ноћаја, Београд, 1927 (ИАБ, ОГБ, ТД), слика 17

37. Аврам Медина

- Радња са фирмом Аврама Медине у Коларчевој 7 у Београду, 1931, фотографија (ИАБ, ОГБ, ТД), слика 15

сл. 15

40. Јосиф Монтијас

- Извод из Књиге улагача Српско-швајцарске банке за 1938. годину, Београд (ИАБ, Српско-швајцарска банка, Књига улагача)

41. Мартин-Мориц и Жана Грос

- Реклама радње Жане Грос, супруге Мартина Гроса, Београд, 1936 (Недељне илустрације, 1936)

42. Арон Мајер

- План зграде Арона Мајера у Улици Стојана Јанковића 19 у Београду, 1939 (ИАБ, ОГБ, ТД)

44. Симеон Јудић

- Попис радње Симеона Јудића у Његошевој 3 у Београду, 1947 (ИАБ, 42, К 19)

46. Др Јосиф Холендер са супругом

- Легитимација Адвокатске коморе на име др Јосифа Холендера, Београд, 1930 (АКБ), слика 16

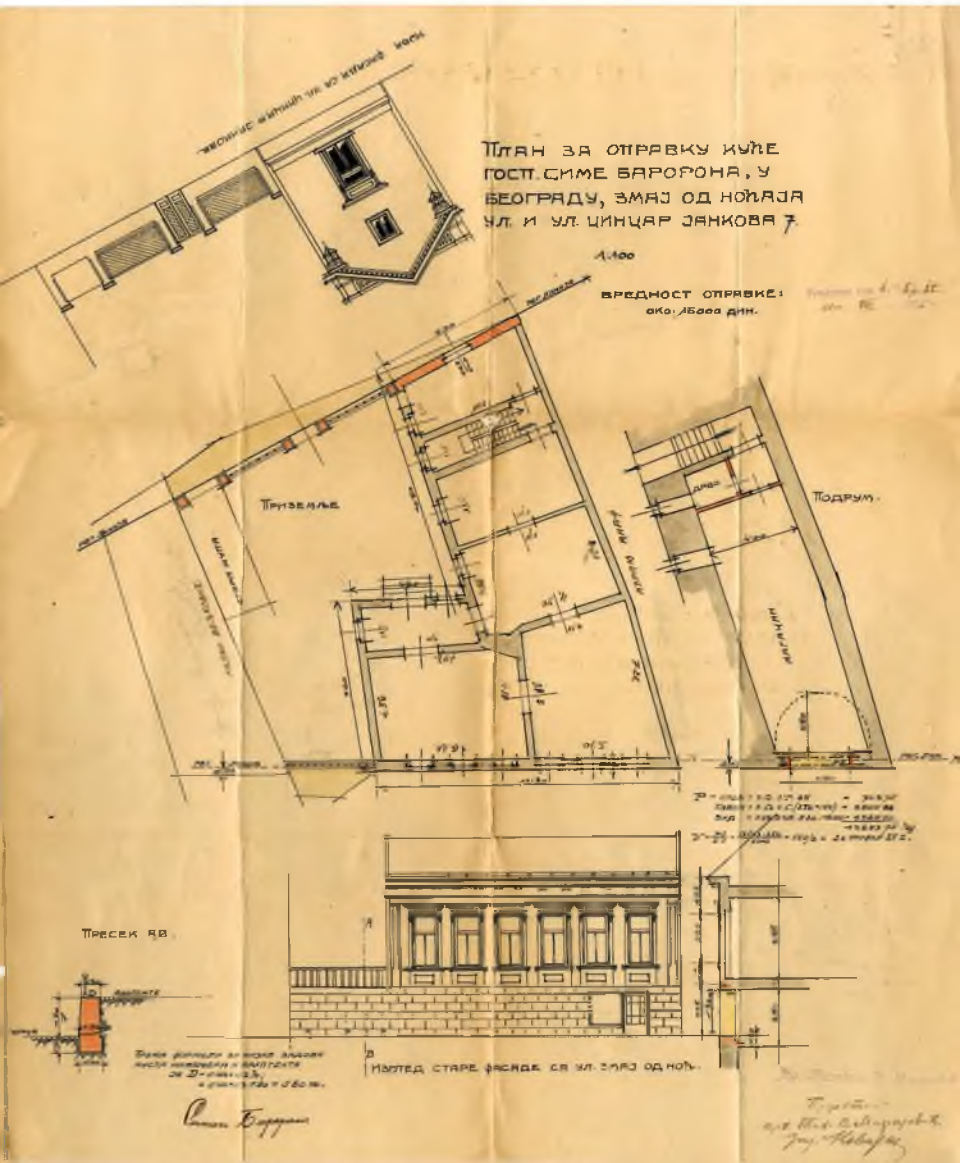
47. Давид и Женика Јеушуа

- Допис Дисконтне трговачке банке а.д. Београд у ликвидацији са пописом хартија од вредности Давида Јеушуе, Београд, 1947 (ИАБ, 42, К 21)
- Допис Народне банке ФНРЈ са пописом хартија од вредности Давида Јеушуе, Београд, 1947 (ИАБ, 42, К 21)

48. Мориц и Грета Челебоновић

- Шифровани извештај о бонитету фирме „Флајшер и Челебоновић“, Београд, 1932 (ИАБ, Трговачко-обавештајни и инкасо завод „Кредит-информ“)

С П И С А К

болешица - цр, мајсијеве вере, који су на дан 3. VII. 1942. г. преузети од

Р. бр.	презиме и име	год. стар.	занимање	одакле је
1.	Др. апштајн Крест	32	лекар	Суботица
2.	Мандил Исак ✓	40	прив. чиновн.	Београд
3.	Демајо Јосиф ✓	31	трг. помоћн.	Београд
4.	Др. Брајнд Карло ✓	32	лекар	Беч
5.	девичо м. Самуило ✓	42	трг. помоћн.	Београд
6.	Берух Азмуолино ✓	46	трг. помоћн.	Београд
7.	мешулам арон ✓	59	трговац	Београд
8.	Мандилоски Фавид ✓	32	без занимања	Београд
9.	Мехмед Мирослав ✓	7	?	?
10.	Хајслер Стеван ✓	28	?	?
11.	Алилеј Марко Мордо ✓	41	дрогериста	Београд
12.	Мандиловин Софија ✓	63	домаћица	Ник
13.	Карко Блавица ✓	41	домаћица	Земун
14.	Албахари Костер ✓	21	кнајдерица	Београд
15.	Кнер Јодана ✓	39	домаћица	Нови Кнежевац
16.	Курц Доротеа ✓	15	домаћица	Земун-догор
17.	Демајо Рашела ✓	21	домаћица	Београд

стране немачких власти у Београду.

Кад је ступио у болницу	кад је предат немачким властима	примедбе
20. - I. - 1939.	3. - VII. - 1942.	
5. - III. - 1941.	" - " - "	
9. III. 1941.	" - " - "	
20. IX. 1941.	" - " - "	
2. X. 1941.	" - " - "	
10. X. 1941.	" - " - "	
10. X. 1941.	" - " - "	
6. XII. 1941.	" - " - "	
13. XI. 1941.	" - " - "	
27. XI. 1941.	" - " - "	
13. VI. 1942.	" - " - "	
7. XI. 1921.	" - " - "	
25. IX. 1929.	" - " - "	
3. VIII. 1941.	" - " - "	
27. XI. 1941.	" - " - "	
15. III. 1942.	" - " - "	
28. II 1942.	" - " - "	

49. Бела и Јелена Голднер

- Реклама фирме браће Голднер, Београд, 1941 (*Политика*, 6. април 1941)

50. Жртве

- Београдски Јевреји – жртве Холокауста, фотографије (ИАБ, АКБ, Јад Вашем)

51. Ленка и Фрања Рот

- Опис зграде и ратне штете у Новосадској улици бр. 3 у Београду, 1945 (ИАБ, 42, К 306)

54. Виктор и Камила Пик

- Меморандум Виктора Пика из техничке документације, Београд, 1936 (ИАБ, ОГБ, ТД)

56. Хајим и Букица Салом

- Умрлица Хајима Д. Салома, Београд 1947 (ИАБ, 42, К 20)

57. Државна болница за душевне болести

- Списак Јевреја које су преузеле немачке власти из Државне болнице за душевне болести у Београду, 3. јул 1942 (ИАБ, Д инв. бр. 2889), слика 18

58. Они су преживели

- Лажне легитимације др Марка Анафа на име др Миленка Радовића, Београд, 1941 (ИАБ, Д инв. бр. 2891), слика 19
- Списак станара куће др Марка Анафа у Улици краљевића Томислава 73 у Београду, 1941 – 1943 (ИАБ, Д инв. бр. 2894)
- Рифка Рики Леви, Београд, 1927 (Илустровани лист, 1927)
- Списи Стамбеног одсека Народног одбора III рејона града Београда о коришћењу стана Рики Леви, Београд, 1950 (ИАБ, 44 К 112), слика 20

12. Из старог споменара

- Спомени Женике Русо и Матилде Бенвенисти Милице Главинић, Београд, 1904, 1905 (ИАБ, ПФ Г)

13. Из старог албума

- Деца у Хиландарској улици у Београду, тридесете године XX века, Београд, фотографија (ИАБ, Зф)
- Браћа Коловићи са породицом Александра Демаја у Топчидеру, тридесете године XX века, Београд, фотографија (ИАБ, Зф), *слика 21*

59. Књига с посветом

- Александар Демајо, *Јуче у времену данашњем*, књига с посветом другу из детињства Илији Коловићу и његовој жени Јелени, Београд, 1999 (приватно власништво)

сл. 21

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

341.485(=411.16)(497.11)"1941/1944"(083.824)

ЛАТИНЧИЋ, Олга, 1954-
Београдски Јевреји - живот и Холокауст :
[водич изложбе] : Галерија Историјског архива
Београда, јануар-март 2014 / [аутори Олга
Латинчић, Јелена Јовановић, Тијана Ковчић]. -
Београд : Историјски архив Београда, 2014
(Београд : Zlamen). - 23 стр. : илустр. ;
24 cm

Подаци о ауторима преузети из колофона. -
Тираж 500.

ISBN 978-86-80481-31-9

1. Јовановић, Јелена, 1973- [аутор] 2.

Ковчић, Тијана, 1978- [аутор]

а) Јевреји - Холокауст - Београд -
1941-1944 - Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 204274700

ГОЛДНЕРОВИ
 Лекорски апарат

Comptometer

1	1000	1000	1000
2	2000	2000	2000
3	3000	3000	3000
4	4000	4000	4000
5	5000	5000	5000
6	6000	6000	6000
7	7000	7000	7000
8	8000	8000	8000
9	9000	9000	9000
10	10000	10000	10000

1	1000	1000	1000
2	2000	2000	2000
3	3000	3000	3000
4	4000	4000	4000
5	5000	5000	5000
6	6000	6000	6000
7	7000	7000	7000
8	8000	8000	8000
9	9000	9000	9000
10	10000	10000	10000

